

Droogte in 2019

Voortschrijdend rampscenario beekvissen

Aanhoudende droogte en hoge temperaturen: het lijkt inmiddels normaal. Terwijl weerrecords sneuvelen, gaan soorten die afhankelijk zijn van koel stromend water ten onder. In 2018 bleek al hoe kwetsbaar het watersysteem is. De huidige inrichting met een snelle afvoer van regenwater, grootschalig grondwatergebruik en weinig variatie aan dieptes en substraten maakt beken en beekvissen kwetsbaar in droge warme zomers.

In 2018 legden alleen al tienduizenden vissen het loodje door de droogte. Nog nooit werden zoveel noodmaatregelen getroffen om waterdieren te redden. Onttrekking van oppervlaktewater en grondwater werd in veel gebieden tijdelijk verboden. Om droogval zo lang mogelijk uit te stellen zijn in een aantal beken zandzakken gelegd om water vast te houden. Waterschappen Dommel, Aa & Maas, Rijn en IJssel en Limburg zetten vorig jaar voor het eerst in de geschiedenis zelfs pompen in om vanuit grondwaterputten en een zandwinplas in tien beken een klein beetje water te houden voor kwetsbare soorten. Iris van der Laan, adviseur ecologie bij Waterschap de Dommel, geeft aan dat door die maatregel de kwetsbare beeksoorten het soms net overleefd hebben.

Ook zijn op tientallen locaties vissen geëvacueerd uit droogvallende delen, vaak met hulp van vrijwilligers van visverenigingen en natuurorganisaties. Waterschap Vallei en Veluwe evacueerde in 2018 meer dan 10.000 vissen, waaronder 8.000 beekprikken, 700 elritsen en 450 rivierdonderpadden. Margreet Brouwer, beleidsadviseur bij Waterschap Vallei & Veluwe, geeft aan dat uit de eerste metingen blijkt dat populaties van deze drie kwetsbare en beschermde soorten de droogte van 2018 overleefd hebben. De natuur kan veerkrachtig zijn, waarbij dieren zich opnieuw vestigen of overlevers weer een populatie opbouwen. Voor kwetsbare soorten die lokaal voorkomen geldt dat helaas niet altijd. Rob Gubbels, ecooloog van Waterschap Limburg meldt dat de populatie van beekprik in de Bosbeek na 2018 helaas als verloren kan worden beschouwd.

Op veel andere plekken heeft het voortbestaan van soorten aan een zijden draadje gehangen.

Afgelopen winter is er op veel plaatsen onvoldoende neerslag gevallen om de grondwaterstanden weer op normaal niveau te krijgen. Ook 2019 verloopt tot augustus bovengemiddeld droog en warm. Ook dit jaar staan de waterschappen op scherp om schade aan de natuur te beperken. In verschillende gebieden geldt een verbod op onttrekking van oppervlaktewater, er wordt gestuurd met maaibeheer en er worden stuwen en zandzakken ingezet om water vast te houden. Dat blijkt nog niet genoeg; Waterschappen Dommel en Rijn en IJssel hebben noodgedwongen in juli de grondwaterpompen weer ingezet om het waterleven in vier beken te behouden. Waterschap Limburg heeft in juli reeds alle vissen uit twee beken moeten evacueren omdat deze volledig droogvielen. Net als collega Rob Gubbels van Waterschap Limburg, vreest Matthijs de Vos, ecooloog van Waterschap Rijn & IJssel, voor het duurzaam voortbestaan van soorten als beekprik en rivierdonderpad in meerdere beken. Als dit zo doorgaat kan het weleens afgelopen zijn met de bijzondere natuurwaarden in de Ratumse Beek (Gld), Kroonbeek (Li), Putbeek (Li) en Vlootbeek (Li).

Met alleen noodmaatregelen redden we het niet, dat geldt niet alleen voor natuur, ook in de landbouw en de drinkwatervoorziening zijn de nodige problemen als gevolg van de droogte. Om kwetsbare beeksystemen en de soorten die daar leven in de toekomst te behouden en te herstellen, zijn RAVON, provincies, waterschappen en andere partijen bezig om bedreigingen en korte en lange termijn maatregelen in kaart brengen. Daarbij is de verwachting dat het vele jaren kan duren om watersystemen en het omliggende landgebruik echt toekomstbestendig te krijgen voor mens en natuur in zowel natte als droge periodes, terwijl de noodzaak om sneller in te grijpen hoog is.

Martijn Dorenbosch & Martijn Schiphouwer, RAVON

Drooggevallen Bielheimerbeek bij Varsseveld. (Foto Matthijs de Vos)

